

Балабан Е. А. Метафорическая модель как универсальная категория познания действительности.

Статья посвящена анализу метафорической модели как универсальной категории познания действительности на материале родственных языков. Проанализированы семантические процессы, которые происходят при формировании метафорического значения в таких родственных языках, как английский, французский, русский, украинский. Установлено, что наиболее распространенными на языковом уровне являются процессы замены архисемы и ее актуализации, а также добавления новых дифференцирующих сем, а менее частотными оказались семантические процессы, когда дифференцирующие семы обобщаются или выпадают.

Ключевые слова: метафора, метафорическая модель, моделирование, семантические процессы.

Balaban O. O. Metaphoric Model as Universal Category of Cognition of Reality.

The article represents the analysis of metaphoric model as a universal model of cognition of reality based on the allied languages. It has been analysed the existing researches considering metaphor modeling and semantic processes, which happen while forming metaphoric meaning in such allied languages as English, French, Russian and Ukrainian. It has been clarified that on the language level the most frequent semantic processes are changing archiseme and actualizing, adding of new, less frequent there turned out to be the processes of changing archiseme and generalizing and missing of differential semes.

Keywords: metaphor, metaphoric model, modeling, semantic processes.

УДК 811.111=21

Битко Н. С.
Запорізький національний університет

**ІСТОРІЯ ВИВЧЕННЯ ІНДІЙСЬКОГО ВАРІАНТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ:
ПРЕЛІНГВІСТИЧНИЙ, ПОЛІТИЧНИЙ І ЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТИ**

Індійський варіант англійської мови як частина однієї з найбільш поширених сьогодні парадигм глобальної англійської є об'єктом опису протягом останніх кількох століть, однак необхідність формування моделі вивчення цього варіанта залишається актуальною. Мета цієї статті полягає у спробі охарактеризувати основні аспекти дослідницької парадигми індійської англійської, а також виявити лакуни у всебічному описі вторинного варіанта англійської мови.

Ключові слова: парадигма глобальної англійської, вторинні варіанти, індійський варіант англійської мови, прелінгвістичний, політичний, лінгвістичний аспекти.

Англійська мова вважається однією з найбільш досліджених мов світу, вивчення якої привело до формування у ХХІ сторіччі кількох масштабних моделей її дослідження. Однією з останніх є парадигма глобальної англійської, у рамках якої пильна увага приділяється особливостям вторинних варіантів, поглиблене вивчення яких почалося в другій половині ХХ століття з отриманням незалежного статусу відповідних країн [26, с. 17].

Одним із найбільш детально описаних вторинних варіантів англійської мови є індійська англійська. Цей варіант почав свій розвиток одночасно з національними варіантами англійської мови, і сьогодні ним володіють, за даними Д. Кристала, від 30 до 300 мільйонів осіб [17, с. 46–47].

Логічно було б припустити, що існує цілісна картина формування та специфіки індійського варіанта англійської мови. І дійсно, в багатьох працях описують різнобічні особливості еволюції цього варіанта: трансформацію фонетичних і граматичних аспектів [6; 11–12; 14; 20; 32; 37], розвиток лексичної системи та її кодифікацію [3; 8; 23; 25–29; 34; 41; 50], педагогічні та політичні нюанси функціонування варіанта [15;

19; 30; 39–40; 42; 47], тощо. Існують також деякі праці, спрямовані на всебічний опис індійського варіанта англійської мови [10; 43–44], однак узагальнюючих робіт, спрямованих на створення цілісної картини вивчення цього варіанта, наскільки нам відомо, немає.

При цьому необхідно зазначити, що таке завдання є актуальним і корелює із загальними тенденціями вивчення світових варіантів, у рамках яких створюються бібліографічні праці, які не тільки полегшують роботу вчених у цій галузі, а й поглиблюють знання в парадигмі глобальної англійської мови.

Мета статті полягає у характеристиці прелінгвістичного, політичного і лінгвістичного аспектів в історії вивчення індійського варіанта англійської мови.

Аналіз джерел, спрямованих на опис індійського варіанта англійської мови, дає змогу побудувати трирівневу модель її вивчення, що складається з прелінгвістичного періоду, політичного і власне лінгвістичного.

Прелінгвістичний аспект.

Прелінгвістичний аспект вивчення будь-якого з варіантів англійської мови являє собою описовий період в історії його формування. Зміни в англійській мові, як і в багатьох інших, з'являються спочатку на лексичному, а згодом і на інших рівнях, знаходять відображення і кодування в роботах найрізноманітніших жанрів, зроблених, найчастіше, не професійними лінгвістами. Окрім опису лінгвістичних аспектів ці роботи демонструють зацікавленість британців в історії, мові, археології, релігії, мистецтві, літературі та інших особливостях культури країни, в якій відбувається поширення і розвиток англійської мови.

Індійський варіант англійської мови не є винятком, про що говорить досить широке коло відповідних праць. Першими письмовими свідченнями, що знаменували зародження англо-індійської літератури і з'явилися в XVI столітті, є листи англійського священика Т. Стівенса (Thomas Stephens), який прибув на Гоа в жовтні 1579 року і листи Р. Фіча (Ralph Fitch), одного з чотирьох полонених англійців, привезених португальцями на Гоа в 1583 році, опублікованих у *The Principal Navigations* 1599 р. [36, с. 3; 33, с. 2–20].

Пізніше опис культури (у широкому розумінні цього терміна) Індії, наповнений автохтонною лексикою, зустрічається в особистих щоденниках і нотатках (*Travels in Europe and Asia* (1934–1936) купця і службовця Ост-Індської компанії П. Манді (Peter Mundy); *Pen and Pencils Sketchers, Being the Journal of a Tour of India* (1832) капітана Д. Ч. Манді (Dodfrey Charles Mundy), художніх творах (епічна поема *The Light of Asia* (1879) про Сіддхартху Гаутаму викладача, поета і журналіста сера Е. Арнольда (Sir Edward Arnold); твори Ф. А. Стіл (Flora Annie Steel) (1894–1923), листах (сестри лорда Окленда – генерал-губернатора Індії Е. Еден (Emily Eden) *Up the country, letters written to her sister from the upper Provinces in India* (1886), соціальних замальовках (лікаря Дж. Фрайера (John Fryer) *A New Account of East India and Persia* (1698); політика Дж. Тревельяна (George Trevelyan) *Letters of a Competition Wallah* (1886), тощо.

Відтоді не припинявся потік запозичень до лексичного складу англійської мови та потік письмових праць мандрівників, службовців, військових, у яких ця лексика знаходила перші відображення і опис.

Лінгвістичний етап прелінгвістичного періоду вивчення англійської мови в Індії починається в другій половині XVIII століття, коли мова привертає увагу видатних британських і європейських лінгвістів, лексикографів, істориків і перекладачів.

Цей етап ми відносимо до першого “описового” прелінгвістичного періоду, оскільки наукові дослідження XVIII–XIX століть швидше за все описують деяку

специфіку лексичної системи англійської в Індії та культурну своєрідність країни, ніж саму англійську мову на системному рівні.

Початок цього етапу було покладено британським перекладачем, сходознавцем і друкарем сером Ч. Вілкінсом (Charles Wilkins), який 1785 року вперше переклав англійською мовою “Бгагавад-гіту”, 1787 – “Хітопадешу”, написав низку граматичних і лексичних праць, що описують санскрит, у 1812 році склав глосарій англо-індійських слів для звіту Ост-Індської компанії *The Fifth Report from the Selected Committee of the House of Commons on the Affairs of the East Indian Company*, створив перший набірний шрифт для письма деванагарі, допомагав серу В. Джонсу (Sir William Jones) в створенні Азіатського товариства Бенгалії.

Сам Вільям Джонс, засновник порівняльно-історичного мовознавства, не тільки вказав на схожість санскриту з латинською, грецькою, готською і кельтськими мовами, тобто на існування індоєвропейської мовної сім'ї, але й займався перекладом і виданням індійських текстів, заснував Азіатське товариство і періодичне видання “Азіатські дослідження”, а також розробив стандартну систему транслітерації санскритських назв, що значно полегшило подальшу роботу письменників і лексикографів.

Перші лексикографічні праці на матеріалі англійської мови в Індії з'явилися в країні також наприкінці XVIII століття. Так, у 1797 році в Калькутті виходить словник Ф. Гладвіна (Francis Gladwin) *A dictionary of Mohammedan law, and of Bengal revenue terms: with a vocabulary; Persian and English*. У 1800 році – робота Т. Т. Робертса (T. Theo Roberts) *An Indian Glossary: Consisting of Some Thousand Words and Terms Commonly Used in the East Indies*.

Два роки поспіль у Лондоні видається словник С. Руссо (Samuel Rousseau) *A dictionary of Mohammedan law, Bengal revenue terms, Shanscrit, Hindoo, and other words, used in the East Indies: with full explanations; the Leading Word of each Article being printed in a New Nustaleek Type*.

Перший санскрит-англійський словник видається 1819 року Г. Г. Вільсоном (Horace Hayman Wislon). Через двадцять років енциклопедом Дж. Т. Моулсвортом (James Thomas Molesworth) і квартирмейстером Т. Кенді (Thomas Candy) був підготовлений перший маратхі-англійський словник. Потім були видані каннада-англійський словник протестантського місіонера Ф. Кіттеля (Ferdinand Kittel), малайлам-англійський словник німецького місіонера Г. Гундєрта (Hermann Gundert).

1866 року в Единбурзі видається нелінгвістичний словник дат Британського правління в Індії – *Dictionary of British-Indian dates Being a Compendium of All the Dates Essential to the Study of the history of the British Rule in India*.

У 1881 році в Лондоні публікується термінологічний словник Т. Робака (Thomas Roebuck) *A Laskari dictionary: or, Anglo Indian vocabulary of nautical terms and phrases in English and Hindustani; chiefly in the corrupt jargon in use among laskars or Indian sailor*.

1855 року індологом і санскритологом Г. Г. Вільсоном публікується *A Glossary of Judicial and Revenue Terms and of Useful Words Occurring in Official Documents Relating to the Administration of the Government of British India from the Arabic, Persian, Hindustani, Sanskrit, Hindi, Bengali, Uriya, Marathi, Guzarathi, Telugu, Karnata, Tamil, Malayalam and other languages*.

Цього ж року виходить словник Дж. К. Вітворта (George Clifford Whitworth) *An Anglo-Indian Dictionary: A Glossary of Indian Terms Used In English, and of Such English or Other Non-Indian Terms as Have Obtained Special Meanings in India*.

Наступний рік ознаменувався виданням у Лондоні першого словника на історичних принципах, створеного на матеріалі англійської мови в Індії, – *Hobson-Jobson: Being a Glossary of Anglo-Indian Colloquial Words and Phrases and of Kindred Terms Etymological, Historical, Geographical and Discursive*. Його творцями були Г. Юл і А. К. Бернелл (H. Yule, A. C. Burnell).

1897 року у Лондоні видається лексикографічна праця, яка була першою спробою об'єднати в словнику особливості лексики декількох варіантів англійської мови – *A Dictionary of Slang, Jargon & Cant Embracing English, American, and Anglo-Indian Slang, Pidgin English, Tinker's Jargon and Other Irregular Phraseology*. Авторами і редакторами її були А. Барер (Albert Barrere) і Ч. Г. Леланд (Charles Godfrey Leland).

Кожен виданий перекладознавчий, термінографічний словник, а також словник на історичних принципах створювалися у відповідь на потреби британців в Індії. І, хоча замовником словників Британська Корона ставала не завжди, певний політичний аспект у створенні всіх лексикографічних праць, які забезпечували роботу і службу британців в Індії, був присутній.

Політичний аспект супроводжує також створення підручників з англійської мови та англійською мовою, які починають видаватися для Індії наприкінці XVIII століття (один із перших підручників *The Tutor: Or a New English and Bengalee Work, Well adapted to teach the Natives English* був підготовлений 1797 року Дж. Міллером (John Miller) з метою забезпечення викладацької діяльності місій спочатку в школах, а потім і в коледжах, які після політичного маніфесту Т. Б. Маколя (Thomas Babington Macaulay) в 1835 році отримують додаткове фінансування.

У XIX столітті з'являються перші роботи, що описують особливості англійської мови вже корінного населення. Так, наприклад, Г. Шухардт (Hugo Schuchardt) виділяє в індо-англійській (попередньо віднісши її до піджів) п'ять типів: (1) Butler English of Madras, (2) Pidgin English of Bombay, (3) Voxwallah English of Upper India, (4) Cheechee English, (5) Baboo English [25, с. 1].

Відтоді з'явилася велика кількість праць, що описують як різні лінгвістичні особливості англійської мови в Індії, так і її політичне становище в країні.

Політичний аспект.

Політичний аспект в описі будь-якого варіанта англійської мови пов'язаний зі статусним ставленням до нього на території країни. Воно може супроводжуватися зростанням національної самосвідомості на соціально-громадському рівні, на рівні лінгвістики вести до зростання лексикографічного продукту, проте прояв цього аспекту у вивченні варіанта залежить передусім від соціально-історичних умов.

Так, політичний аспект щодо англійської мови на території Індії пов'язаний не стільки з конкретними роботами, присвяченими цій проблематиці, скільки зі зміною статусу і становища і самої англійської мови, і Ост-Індської компанії на цій території. У XVIII столітті розпалася імперія Моголів, британці здобули перемогу над французами, була створена власна армія Ост-Індської компанії, Бенгалія (найбагатша провінція Індії) стала адміністративно і фінансово підконтрольною Британії, що зміцнило становище англійської мови в країні.

У XIX столітті англійську мову було проголошено мовою освіти, науки і технології, культури Заходу, а також символом об'єднання, доступним будь-якому корінному жителю, незалежно від того, якою з місцевих мов він володіє. Таке ставлення до англійської мови знайшло втілення у відомому Маніфесті (*Minute on Indian Education*) Т. Б. Маколя 1835 року, в якому він пише: *"We have to educate a people who can not at present be educated by means of their mother-tongue. We must teach*

them some foreign language. The claims of our own language it is hardly necessary to recapitulate. It stands pre-eminent even among the languages of the West" [35].

Цю ідею підтримували не тільки британці, а й індуси – невелика, але вагома група послідовників, ідеї яких сприяли появі цілого індійського бюрократичного апарату, що володіє англійською, як пише Т. Б. Маколей: *"a class who may be interpreters between us and the millions whom we govern, a class of persons Indian in blood and colour, but English in tastes, in opinion, in morals and in intellect"* [35].

Окрім адміністративного апарату, який користується англійською мовою, британці привнесли в Індію й систему освіти та правову систему, які також використовують англійську мову; пізніше – і впевненість у необхідності незалежності.

Про це пише Редьярд Кіплінг, вважаючи, що завдяки англійській мові наприкінці XIX століття в Індії з'явилася ідея про здатність і можливості управляти країною самостійно – *"strong belief among many natives that they were capable of administering the country themselves"* [цит. по 13, с. 262].

І хоча М. Бреґ пише, що вважати лише англійську мову провідником демократії і незалежності в Індії надмірно романтично й іронічно [13, с. 262], але саме вона стає мішенню для атак у виступах М. Ганді, в яких порушувалися питання самоврядування.

До 1947 року – року отримання Індією незалежності, багато індійських націоналістів використовували англійську мову як символ гноблення і висловлювали сподівання (що знайшло відображення і в конституції), що до 1965 року англійську мову в суспільному, політичному, освітньому та культурному житті країни замінить хінді. Однак цього не сталося, незважаючи на розгорнуту широку дискусію, і, незалежно від причин, англійська мова сьогодні є однією з офіційних мов Об'єднаної ради міністрів Індії.

Таке становище англійської мови в Індії сприяло поширенню мови по всій території країни, появі й закріпленню різних варіантів / типів індійського варіанта англійської мови, включенню їх у парадигму світової англійської та формуванню значного інтересу до вивчення цього явища на лінгвістичному рівні.

Лінгвістичний аспект.

Лінгвістичний аспект вивчення варіантів англійської мови полягає у всеохоплюючому описі структурних і системних компонентів мови з можливим залученням додаткових історичних, соціальних, культурологічних даних з метою створення загальної картини еволюції варіанта.

Умовною датою, починаючи з якої говорять про існування незалежного вторинного індійського варіанта англійської мови, вважається рік отримання незалежності Індії. До цього часу, як зазначає Д. Шарма, детальний історичний аналіз походження рис індійської англійської не проводився, самі риси були ускладнені варіативністю вторинного варіанта [45, с. 2083].

М. Гьорлах вважає, що лише з 1960-х років XX століття локальні форми англійської мови, в Індії зокрема, починають сприйматися як адаптивні варіанти світової мови до місцевих вимог [21, с. ix], тобто отримують суто лінгвістичне висвітлення та інтерпретацію.

При цьому Р. Р. Мехротра доводить, що багато специфічних складових індійської англійської з'явилися ще в XIX столітті, як свідчать про це письмові джерела [36], котрі, втім, не є суто лінгвістичними дослідженнями.

Проте одна з перших робіт, яка висвітлює аспекти і лексики, і граматики, і фонетики, і стилю індійської англійської, з'явилася ще в 1934 році. Ця невелика праця *Some Notes on Indian English* була написана Р. К. Гоффінім і А. А. Дарушем і видана друкарським домом OUP [22].

Загальною працею з індійського варіанта англійської мови може також вважатися робота 1968 року Ф. Е. Дастура *The World of Words*, яка висвітлює, крім лексичних, морфосинтаксичних, фонетичних, стилістичних, ще й етимологічні аспекти [19].

У 1983 році виходить праця Б. Качру *The Indianization of English: The English Language in India*, в якій наведено історичні, соціолінгвістичні, лексичні, граматичні факти, що стосуються розвитку англійської мови в Індії [26]. У наступних роботах Б. Качру, присвячених варіантам англійської мови в Азії (*The Alchemy of English* (1989), *English in South Asia* (1994), тощо) викладаються теоретичні основи для аналізу та класифікації вторинних варіантів англійської мови, зокрема індійського варіанта, а також розглядаються освітні, політичні, літературні (крім лінгвістичних) параметри існування нерідких варіантів англійської мови [27–28].

Перша бібліографія, присвячена виключно індійській англійській, видається 1988 року. Л. С. Рамаяном і називає більше тисячі робіт, об'єднаних у десять секцій, які, своєю чергою, розкривають різноманітні аспекти англійської мови в Індії [38].

2009 року видаються три праці, метою яких є уявлення загальної картини індійського варіанта англійської мови: *Indian English* П. Саїлаї [43], *Contemporary Indian English. Variation and Change* А. Зедлатшека [44] і *Register Variation in Indian English* Ч. Баласубраманіана [11].

Окрім загальних робіт, присвячених індійському варіанту англійської мови, існують дослідження, що розкривають більш вузькі аспекти явища. Так, значна увага приділяється фонетичним особливостям індійської англійської.

Однією з перших праць, що описують фонетичний аспект індійського варіанта англійської мови, є дослідження Р. К. Бансала *The Intelligibility of Indian English: measurements of the intelligibility of connected speech, and sentence and word material, presents to listeners of different nationalities* (1969) [12]. Фонологічні процеси розглядаються в книзі Ш. Ч. Чаудхари *Some Aspects of the Phonology of Indian English* (1989) [14], а також у роботах, які є частиною загальних досліджень: *Indian English: Phonology* (2004) Р. Гаргеша [20], *The "Indian English of Tibeto-Burman language speakers* (2005) К. Вілтшає, тощо [51]. Граматика індійського варіанта англійської мови представлена в роботах Р. Бхатта *Indian English: syntax* (2008) [12], К. Ланге *The Syntax of Spoken Indian English* (2012), тощо [32].

Однією з основних праць, які характеризують лексичну систему індійської англійської, а також фонетичні, граматичні та лексичні процеси, що забезпечують асиміляцію індійських слів в англійській мові, є дослідження С. Рао *Indian Words in English* (1954) [41]. Лексичні та фонетичні особливості індійського варіанта англійської мови знаходять відображення в роботі 1979 року П. Н. Ніхалані та ін. *Indian and British English. A Handbook of Usage and Pronunciation*, перевиданій у 2004 році [37].

Особливе місце в описі лексичної системи індійського варіанта англійської мови належить лексикографічним працям. У них описується термінологічна лексика певних сфер життя (*Elementary English Indian dictionary of scientific terms* (1948) і *A Dictionary of English-Indian terms of administration* (1950) Р. Віри [48–49], *Dictionary of Indian pseudonyms* (1977) А. Чатержі [16], *The English-Indian Dictionary of scientific terminology* (1990) Я. Дате [18]), а також загальна і розмовна лексика, що відноситься як до періоду Британського Раджа, так і до більш пізнього періоду формування повноцінного вторинного варіанта англійської мови (*Common Indian Words in English* (1984) Р. Хокінса [23], *A Dictionary of Collocations for Indian Users of English* (1989) П. Хосалі [24], *Sahibs, Nabobs, and Boxwallahs, A Dictionary of The Words of Anglo-India*

(1990) І. Л'юїса [33], онлайн-словник *Dictionary of Indian English* (2011) В. Субхаша [46]).

Такий інтерес до створення словників приводить до появи наприкінці ХХ сторіччя цілої низки праць, присвячених індійській лексикографії. Спостереження і дослідження С. М. Катре, К. Фогеля, збірка робіт під редакцією Б. Г. Місра створюють цілісну картину лексикографії Індії [29; 34; 50]. Однак, з огляду на багату традицію індійської лексикографії, створеної різними мовами, поширеними на території Індостану, англомовні словники, видані за час перебування британців в Індії, отримують досить незначне висвітлення.

У моделі вивчення індійського варіанта англійської мови увагу також привертають питання, пов'язані з політикою і освітою в країні. Прикладом можуть бути роботи Н. Крішнасвами і А. Бурде *The politics of Indians' English: linguistic colonialism and the expanding English empire* (1998) [30], Дж. Аггарвала *Landmarks in the History of Modern Indian Education* (1984) [9], П. Равата *History of Indian Education* (1956) [42], Н. Крішнасвами і Л. Крішнасвами *The Story of English in India* (2006) [31], Д. Чавана *Language Politics under Colonialism: Caste, Class and Language Pedagogy in Western India* (2013) [15], М. Віджалакшмі і М. С. Бабу *A Brief History of English Language Teaching in India* (2014) [47].

У вітчизняному мовознавстві індійський варіант англійської мови, наскільки нам відомо, не отримав всебічного опису. При цьому різні аспекти цього феномену цікавили дослідників, починаючи з 70-х років. Однією з перших праць, присвячених англійській мові в Індії, стало дисертаційне дослідження Е. А. Тулатової "Особливості лексики територіального варіанта англійської мови в Індії" (1973) [8]; потім з'явилися роботи Ж. П. Плечко "Фонетичні і лексико-фразеологічні особливості англійської мови в Індії (хіндімовний ареал)" (1878) і В. Г. Михна "Функціонування поліетнічної мови: проблеми лексико-семантичної гетерогенності (на матеріалі індійського варіанта англійської мови)" (1989) [6; 4].

В останнє десятиліття знову виник інтерес до індійського варіанта англійської мови. Фундаментальні роботи в галузі лінгвістики поки не з'явилися, але статті та дисертаційні дослідження висвітлюють різні аспекти індійської англійської: "Індійська англійська: історія, статус, особливості" (2008) І. В. Нагіби [5], "Особливості вживання індійських слів на прикладі англомовних засобів масової інформації в Індії" (2009) Є. Н. Лачугіної [3]; "Індійський варіант англійської мови в кінотексті" (2011) Т. А. Іванокової [2], "Особливості комунікації англійською мовою в Індії" (2014) К. А. Трушкіної і В. С. Горбунової [7]; "Методика ознайомлення студентів-лінгвістів зі світовими варіантами англійської мови (на прикладі індійського варіанта)" (2014) М. М. Євдокімової [1].

Загалом, індійський варіант англійської мови за час свого розвитку отримав досить детальний опис компонентів і особливостей: від дескриптивного підходу до лексики через призму політичного сприйняття явища до суто лінгвістичного підходу щодо складових варіанта.

Історія вивчення індійського варіанта англійської мови, як свідчать джерела, не тільки дає змогу чіткіше поглянути на особливості самого варіанта, але і виявити лакуни в його масштабному вивченні. Так, незважаючи на багатство лексикографічного матеріалу, недостатньо висвітленими виявляються лексикографічні аспекти формування індійського варіанта англійської мови. Детального розгляду потребують також особливості поширення англійської мови на території Індостану, оскільки саме вони визначають специфіку як формування індійського варіанта англійської мови, так і своєрідність його опису.

Л і т е р а т у р а :

1. *Евдокимова М. Н.* Методика ознайомлення студентів-лінгвістів з мировими варіантами англійського мови (на прикладі індійського варіанта) : дисс. ... канд. пед. наук / Марина Николаевна Евдокимова. – Пятигорск, 2014. – 200 с.
2. *Иванова Т. А.* Індійський варіант англійського мови в кінотексті / Т. А. Иванова // Соціальні та гуманітарні науки на Дальному Сході. – 2011. – № 4 (32). – С. 45–50.
3. *Лачугина Е. Н.* Особливості використання індійських слів на прикладі англійськомовних слів в Індії / Е. Н. Лачугина // Вестник Московського державного регіонального університету. Серія Лінгвістика. – 2009. – № 2. – С. 163–166.
4. *Михно В. Г.* Функціонування поліетнічного мови: проблеми лексико-семантичної гетерогенності (на матеріалі індійського варіанта англійського мови) : автореф. дис. ... канд. філолог. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови”, 10.02.19 “Загальне мовознавство, соціолінгвістика, психолінгвістика” / Вадим Григорьевич Михно. – К., 1989. – 20 с.
5. *Нагиба И. В.* Індійський англійський: історія, статус, особливості / И. В. Нагиба // Известия Восточного інституту. – 2008. – № 15. – С. 151–160.
6. *Плечко Ж. П.* Фонетичні та лексико-фразеологічні особливості англійського мови в Індії (Хіндіязичний ареал) : автореф. дис. ... канд. філолог. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / Жанна Петровна Плечко. – М., 1978. – 28 с.
7. *Трушкина К. А.* Особливості комунікації на англійськом мови в Індії / К. А. Трушкина, В. С. Горбунова // Perspectives of Science and Education. – 2014. – № 5(11). – С. 137–139.
8. *Тулатова Е. А.* Особливості лексики територіального варіанта англійського мови в Індії : автореф. дис. ... канд. філолог. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / Елизавета Азаматовна Тулатова. – М., 1973. – 22 с.
9. *Aggarwal J.* Landmarks in the History of Modern Indian Education / J. Aggarwal. – New Delhi : Vikas Publishing House, 1984. – 423 p.
10. *Balasubramanian C.* Register Variation in Indian English / C. Balasubramanian. – Amsterdam / Philadelphia : John Benjamins, 2009. – 284 p.
11. *Bansal R. K.* The Intelligibility of Indian English: measurements of the intelligibility of connected speech, and sentence and word material, presents to listeners of different nationalities / R. K. Bansal. – Hyderabad : Central Institute of English, 1969. – 174 p.
12. *Bhatt R. M.* Indian English: Syntax / R. M. Bhatt // Varieties of English 4: Africa, South and Southeast Asia / ed. R. Mesthrie. – Berlin : Mouton de Gruyter, 2008. – P. 546–562.
13. *Bragg M.* The Adventure of English: 500 ad to 2000. The Biography of a Language / M. Bragg. – London : Hodder & Stoughton, 2003. – 354 p.
14. *Chaudhary S. C.* Some Aspects of the Phonology of Indian English / S. C. Chaudhary. – Ranchi : Jayaswal Press, 1989. – 179 p.
15. *Chavan D.* Language Politics under Colonialism: Caste, Class and Language Pedagogy in Western India / D. Chavan. – Newcastle upon Tyne : Cambridge Scholars Publishing, 2013. – 285 p.
16. *Chatterjee A.* Dictionary of Indian pseudonyms / Amitabha Chatterjee. – Calcutta : Mukherji Book House, 1977. – 170 p.
17. *Crystal D.* English as a Global Language / D. Crystal. – Cambridge : Cambridge University Press, 2003. – 228 p.
18. *Date Y. R.* The English-Indian Dictionary of scientific terminology / Y. R. Date, Ch. G. Karve. – Pune : Varada Buksa, 1990. – 648 p.
19. *Dustoor P. E.* The World of Words / P. E. Dustoor. – London : Asia Publishing House, 1968. – 292 p.
20. *Gargesh R.* Indian English: Phonology / R. Gargesh // A Handbook of Varieties of English / eds E. W. Schneider, K. Burridge, B. Kortmann & R. Mesthrie. – Berlin : Mouton de Gruyter, 2004. – Vol. 1. : Phonology. – P. 993–1002.
21. *Goerlach M.* Foreword / M. Goerlach // Mehrotra R. R. Indian English. Texts and Interpretation / R. R. Mehrotra. – Amsterdam / Philadelphia : John Benjamins, 1998. – P. ix.
22. *Goffin R. C.* Some Notes on Indian English / R. C. Goffin, A. A. Daryush. – Oxford : Oxford University Press, 1934. – 32 p.
23. *Hawkins R. E.* Common Indian Words in English / R. E. Hawkins. – Delhi, New York : Oxford University Press, 1984. – 106 p.

24. *Hosali P.* A Dictionary of Collocations for Indian Users of English / P. Hosali, R. Tongue. – Hyderabad : Central Institute of English & Foreign Languages, 1989. – 103 p.
25. *Hosali P.* Nuances of English in India : what the butler really said / P. Hosali. – Pune : Centre for Communication Studies, Indus Education Foundation, 1997. – 110 p.
26. *Kachru B. B.* The Indianization of English: the English language in India / B. B. Kachru. – Delhi : Oxford University Press, 1983. – 280 p.
27. *Kachru B. B.* The Alchemy of English: The Spread, Functions and Models of Non-native Englishes / B. B. Kachru. – Champaign : University of Illinois Press, 1986. – 200 p.
28. *Kachru B. B.* English in South Asia / B. B. Kachru // Cambridge History of the English Language / ed. R. Burchfield. – Cambridge : CUP, 1994. – Vol. 5. – P. 497–553.
29. *Katre S. M.* Current Trends in Indian Lexicography / S. M. Katre // Theory and Method in Lexicography. Western and Non-Western Perspectives / ed. by L. Zgusta. – Columbia : Hornbeam Press, 1980. – P. 177–189.
30. *Krishnaswamy N.* The politics of Indians' English: linguistic colonialism and the expanding English empire / N. Krishnaswamy, A. S. Burde. – Oxford : Oxford University Press, 1998. – 204 p.
31. *Krishnaswamy N.* The Story of English in India / N. Krishnaswamy, L. Krishnaswamy. – New Delhi : Foundation Books, 2006. – 226 p.
32. *Lange C.* The Syntax of Spoken Indian English / C. Lange. – Amsterdam / Philadelphia : John Benjamins, 2012. – 265 p.
33. *Lewis I.* Sahibs, Nabobs, and Boxwallahs. A Dictionary of The Words of Anglo-India / I. Lewis. – Bombay; New York : Oxford University Press, 1991. – 280 p.
34. Lexicography in India / ed. B. G. Misra. – Mysore : Central Institute of Indian Languages, 1980. – 253 p.
35. *Macaulay T. B.* Minute on Indian Education [Electronic Resource] / Thomas Babington Macaulay. – Mode of Access : https://archive.org/details/Minutes_201311
36. *Mehrotra R. R.* Indian English. Texts and Interpretation / R. R. Mehrotra. – Amsterdam / Philadelphia : John Benjamins, 1998. – 148 p.
37. *Nihalani P. N.* Indian and British English. A Handbook of Usage and Pronunciation / P. N. ihalani, R. K. Tongue, P. Hosali – New Delhi : OUP, 1979. – 260 p.
38. *Ramaiah L. S.* Indian English: A Bibliographical Guide to Resources / L. S. Ramaiah. – Delhi : Gian Publishing House, 1988. – 137 p.
39. *Ramanathan H.* English Education Policy in India / H. Ramanathan // English Language Education Policy in Asia / ed. R. Kirkpatrick. – Heidelberg, New York, etc. : Springer, 2016. – P. 113–126.
40. *Ramanujam M.* Language policy in education and the role of English in India: From library language to language of empowerment [Electronic Resource] / M. Ramanujam // Dreams and Realities. Developing Countries and the English Language / ed. H. Coleman. – London : British Council, 2011. – Mode of Access : https://www.teachingenglish.org.uk/sites/teacheng/files/Z413%20EDB%20Section04_0.pdf
41. *Rao S. G.* Indian Words in English; A Study in Indo-British Cultural and Linguistic Relations / S. G. Rao. – Oxford : Clarendon Press, 1954. – 139 p.
42. *Rawat P. L.* History of Indian Education / P. L. Rawat. – Agra : Ram Prasad and Sons, 1956. – 608 p.
43. *Sailaja P.* Indian English / P. Sailaja. – Edinburgh : Edinburgh University Press, 2009. – 172 p.
44. *Sedlatschek A.* Contemporary Indian English. Variation and change / A. Sedlatschek. – Amsterdam / Philadelphia : John Benjamins, 2009. – 363 p.
45. *Sharma D.* English in India / D. Sharma // English Historical Linguistics. An International Handbook / eds A. Bergs & L. J. Brinton. – Berlin : Mouton de Gruyter, 2012. – Vol. 2. – P. 2077–2091.
46. *Subhash V.* Dictionary of Indian English [Electronic Resource] / V. Subhash. – 2011. – Mode of Access : http://www.vsubhash.com/Dictionary_Of_Indian_English.asp#alphabet_B.
47. *Vijayalakshmi M.* A Brief History of English Language Teaching in India [Electronic Resource] / M. Vijayalakshmi, M. S. Babu // International Journal of Scientific and Research Publications. – 2014. – Vol. 4. – Issue 5. – P. 1–4. – Mode of Access : <http://www.ijsrp.org/research-paper-0514/ijsrp-p29121.pdf>
48. *Vira R.* Elementary English Indian dictionary of scientific terms / R. Vira. – 2nd ed. – New Delhi : Internatiobal Academy of Indian Culture, 1950. – 110 p.
49. *Vira R.* A Dictionary of English-Indian Terms of Administration / R. Vira. – 2nd ed. – Nagpur : L. Chandra, International Academy of Indian Culture, 1950. – 240 p.
50. *Vogel C.* Indian Lexicography / C. Vogel. – Wiesbaden : Otto Harrassowitz, 1979. – 401 p.
51. *Wiltshire C. R.* The “Indian English” of Tibeto-Burman language speakers / C. R. Wiltshire. – English World-Wide 26(3), 2005. – P. 275–300.

References:

1. *Evdokimova M. N.* Metodika oznakomlenija studentov-lingvistov s mirovymi variantami anglijskogo jazyka (na primere indijskogo varianta) [The study of Global English varieties methodology elaborated for linguistic students (based on Indian English)] : diss. ... kasnd. ped. nauk / Marina Nikolaevna Evdokimova. – Pjatigorsk, 2014. – 200 s.
2. *Ivanokova T. A.* Indijskij variant anglijskogo jazyka v kinotekste [Indian English in film construct] / T. A. Ivanokova // Social'nye i gumanitarnye nauki na Dal'nem Vostoke. – 2011. – No. 4 (32). – S. 45–50.
3. *Lachugina E. N.* Osobennosti upotreblenija indijskih slov na primere anglojazychnyh smi v Indii [Indian words usage peculiarities (based on the English language mass media in India)] / E. N. Lachugina // Vestnik Moskovskogo gosudarstvennogo oblastnogo universiteta. Serija Lingvistika, 2009. – No. 2. – S. 163–166.
4. *Mihno V. G.* Funkcionirovanie polijetnicheskogo jazyka: problemy leksiko-semanticheskoi geterogenosti (na materiale indijskogo varianta anglijskogo jazyka) [Multiethnic language functioning: lexico-semantic heterogeneity problems (based on Indian English)] : avtoref. dis. ... kand. filolog. nauk : spec. 10.02.04 "Germanskije jazyki", 10.02.19 "Obshhee jazykoznanie, sociolingvistika, psiholingvistika" / Vadim Grigor'evich Mihno. – K. 1989. – 20 s.
5. *Nagiba I. V.* Indijskij anglijskij: istorija, status, osobennosti [Indian English: history, status, peculiarities] / I. V. Nagiba // Izvestija Vostochnogo instituta. – 2008. – No. 15. – S. 151–160.
6. *Plechko Zh. P.* Foneticheskie i leksiko-frazeologicheskie osobennosti anglijskogo jazyka v Indii (Hindijazychnyj areal) [Phonetic and lexico-phraseological peculiarities of English in India (Hindi area)] : avtoref. dis. ... kand. filolog. nauk : spec. 10.02.04 "Germanskije jazyki" / Zhanna Petrovna Plechko. – M., 1978. – 28 s.
7. *Trushkina K. A.* Osobennosti kommunikacii na anglijskom jazyke v Indii [The English language communication peculiarities in India] / K. A. Trushkina, V. S. Gorbunova // Perspectives of Science and Education, 2014. – No. 5(11). – S. 137–139.
8. *Tulatova E. A.* Osobennosti leksiki territorial'nogo varianta anglijskogo jazyka v Indii [The lexis peculiarities of the English language territory variety in India] : avtoref. dis. ... kand. filolog. nauk : spec. 10.02.04 "Germanskije jazyki" / Elizaveta Azamatovna Tulatova. – M., 1973. – 22 s.
9. *Aggarwal J.* Landmarks in the History of Modern Indian Education / J. Aggarwal. – New Delhi : Vikas Publishing House, 1984. – 423 p.
10. *Balasubramanian C.* Register Variation in Indian English / C. Balasubramanian. – Amsterdam / Philadelphia : John Benjamins, 2009. – 284 p.
11. *Bansal R. K.* The Intelligibility of Indian English: measurements of the intelligibility of connected speech, and sentence and word material, presents to listeners of different nationalities / R. K. Bansal. – Hyberabad : Central Institute of English, 1969. – 174 p.
12. *Bhatt R. M.* Indian English: Syntax / R. M. Bhatt // Varieties of English 4: Africa, South and Southeast Asia / ed. R. Mesthrie. – Berlin : Mouton de Gruyter, 2008. – P. 546–562.
13. *Bragg M.* The Adventure of English: 500 ad to 2000. The Biography of a Language / M. Bragg. – London : Hodder & Stoughton, 2003. – 354 p.
14. *Chaudhary S. C.* Some Aspects of the Phonology of Indian English / S. C. Chaudhary. – Ranchi : Jayaswal Press, 1989. – 179 p.
15. *Chavan D.* Language Politics under Colonialism: Caste, Class and Language Pedagogy in Western India / D. Chavan. – Newcastle upon Tyne : Cambridge Scholars Publishing, 2013. – 285 p.
16. *Chatterjee A.* Dictionary of Indian pseudonyms / Amitabha Chatterjee. – Calcutta : Mukherji Book House, 1977. – 170 p.
17. *Crystal D.* English as a Global Language / D. Crystal. – Cambridge : Cambridge University Press, 2003. – 228 p.
18. *Date Y. R.* The English-Indian Dictionary of scientific terminology / Y. R. Date, Ch. G. Karve. – Pune : Varada Buksa, 1990. – 648 p.
19. *Dustoor P. E.* The World of Words / P. E. Dustoor. – London : Asia Publishing House, 1968. – 292 p.
20. *Gargesh R.* Indian English: Phonology / R. Gargesh // A Handbook of Varieties of English / eds E. W. Schneider, K. Burridge, B. Kortmann & R. Mesthrie. – Berlin : Mouton de Gruyter, 2004. – Vol. 1. : Phonology. – P. 993–1002.
21. *Goerlach M.* Foreword / M. Goerlach // Mehrotra R. R. Indian English. Texts and Interpretation / R. R. Mehrotra. – Amsterdam / Philadelphia : John Benjamins, 1998. – P. ix.
22. *Goffin R. C.* Some Notes on Indian English / R. C. Goffin, A. A. Daryush. – Oxford : Oxford University Press, 1934. – 32 p.

23. *Hawkins R. E.* Common Indian Words in English / R. E. Hawkins. – Delhi, New York : Oxford University Press, 1984. – 106 p.
24. *Hosali P.* A Dictionary of Collocations for Indian Users of English / P. Hosali, R. Tongue. – Hyderabad : Central Institute of English & Foreign Languages, 1989. – 103 p.
25. *Hosali P.* Nuances of English in India : what the butler really said / P. Hosali. – Pune : Centre for Communication Studies, Indus Education Foundation, 1997. – 110 p.
26. *Kachru B. B.* The Indianization of English: the English language in India / B. B. Kachru. – Delhi : Oxford University Press, 1983. – 280 p.
27. *Kachru B. B.* The Alchemy of English: The Spread, Functions and Models of Non-native Englishes / B. B. Kachru. – Champaign : University of Illinois Press, 1986. – 200 p.
28. *Kachru B. B.* English in South Asia / B. B. Kachru // Cambridge History of the English Language / ed. R. Burchfield. – Cambridge : CUP, 1994. – Vol. 5. – P. 497–553.
29. *Katre S. M.* Current Trends in Indian Lexicography / S. M. Katre // Theory and Method in Lexicography. Western and Non-Western Perspectives / ed. by L. Zgusta. – Columbia : Hornbeam Press, 1980. – P. 177–189.
30. *Krishnaswamy N.* The politics of Indians' English: linguistic colonialism and the expanding English empire / N. Krishnaswamy, A. S. Burde. – Oxford : Oxford University Press, 1998. – 204 p.
31. *Krishnaswamy N.* The Story of English in India / N. Krishnaswamy, L. Krishnaswamy. – New Delhi : Foundation Books, 2006. – 226 p.
32. *Lange C.* The Syntax of Spoken Indian English / C. Lange. – Amsterdam / Philadelphia : John Benjamins, 2012. – 265 p.
33. *Lewis I.* Sahibs, Nabobs, and Boxwallahs. A Dictionary of The Words of Anglo-India / I. Lewis. – Bombay; New York : Oxford University Press, 1991. – 280 p.
34. Lexicography in India / ed. B. G. Misra. – Mysore : Central Institute of Indian Languages, 1980. – 253 p.
35. *Macaulay T. B.* Minute on Indian Education [Electronic Resource] / Thomas Babington Macaulay. – Mode of Access : https://archive.org/details/Minutes_201311
36. *Mehrotra R. R.* Indian English. Texts and Interpretation / R. R. Mehrotra. – Amsterdam / Philadelphia : John Benjamins, 1998. – 148 p.
37. *Nihalani P. N.* Indian and British English. A Handbook of Usage and Pronunciation / P. N. ihalani, R. K. Tongue, P. Hosali – New Delhi : OUP, 1979. – 260 p.
38. *Ramaiah L. S.* Indian English: A Bibliographical Guide to Resources / L. S. Ramaiah. – Delhi : Gian Publishing House, 1988. – 137 p.
39. *Ramanathan H.* English Education Policy in India / H. Ramanathan // English Language Education Policy in Asia / ed. R. Kirkpatric. – Heidelberg, New York, etc. : Springer, 2016. – P. 113–126.
40. *Ramanujam M.* Language policy in education and the role of English in India: From library language to language of empowerment [Electronic Resource] / M. Ramanujam // Dreams and Realities. Developing Countries and the English Language / ed. H. Coleman. – London : British Council, 2011. – Mode of Access : https://www.teachingenglish.org.uk/sites/teacheng/files/Z413%20EDB%20Section04_0.pdf
41. *Rao S. G.* Indian Words in English; A Study in Indo-British Cultural and Linguistic Relations / S. G. Rao. – Oxford : Clarendon Press, 1954. – 139 p.
42. *Rawat P. L.* History of Indian Education / P. L. Rawat. – Agra : Ram Prasad and Sons, 1956. – 608 p.
43. *Sailaja P.* Indian English / P. Sailaja. – Edinburgh : Edinburgh University Press, 2009. – 172 p.
44. *Sedlatschek A.* Contemporary Indian English. Variation and change / A. Sedlatschek. – Amsterdam / Philadelphia : John Benjamins, 2009. – 363 p.
45. *Sharma D.* English in India / D. Sharma // English Historical Linguistics. An International Handbook / eds A. Bergs & L. J. Brinton. – Berlin : Mouton de Gruyter, 2012. – Vol. 2. – P. 2077–2091.
46. *Subhash V.* Dictionary of Indian English [Electronic Resource] / V. Subhash. – 2011. – Mode of Access : http://www.vsubhash.com/Dictionary_Of_Indian_English.asp#alphabet_B.
47. *Vijayalakshmi M.* A Brief History of English Language Teaching in India [Electronic Resource] / M. Vijayalakshmi, M. S. Babu // International Journal of Scientific and Research Publications. – 2014. – Vol. 4. – Issue 5. – P. 1–4. – Mode of Access : <http://www.ijsrp.org/research-paper-0514/ijsrp-p29121.pdf>
48. *Vira R.* Elementary English Indian dictionary of scientific terms / R. Vira. – 2nd ed. – New Delhi : Internatiobal Academy of Indian Culture, 1950. – 110 p.
49. *Vira R.* A Dictionary of English-Indian Terms of Administration / R. Vira. – 2nd ed. – Nagpur : L. Chandra, International Academy of Indian Culture, 1950. – 240 p.
50. *Vogel C.* Indian Lexicography / C. Vogel. – Wiesbaden : Otto Harrassowitz, 1979. – 401 p.

51. Wiltshire C. R. The “Indian English” of Tibeto-Burman language speakers / C. R. Wiltshire. – English World-Wide 26(3), 2005. – P. 275–300.

Бытко Н. С. История изучения индийского варианта английского языка: прелингвистический, политический и лингвистический аспекты.

Индийский вариант английского языка как часть одной из наиболее распространённых сегодня парадигм глобального английского языка является объектом описания на протяжении нескольких столетий, однако необходимость формулирования модели изучения этого варианта продолжает оставаться актуальной. Цель данной статьи состоит в попытке охарактеризовать основные аспекты исследовательской парадигмы индийского английского языка, а также выявить лакуны во всестороннем описании данного вторичного варианта английского языка.

Ключевые слова: парадигма глобального английского языка, вторичные варианты, индийский вариант английского языка, прелингвистический, политический, лингвистический аспекты изучения.

Bytko N. S. Indian English Study History: Pre-Linguistic, Political, Linguistic Aspects.

Indian English being part of the most widely accepted nowadays the paradigm of Global English has been the scientific objective for the last centuries. However, the articulation of this variety study pattern is still a pressing issue. The object of this article lies in the attempt to characterize the main aspects of Indian English paradigm study, as well as to elicit the lacunae of this institutionalized variety comprehensive description. Literature analysis enables three-aspect model of the study: pre-linguistic, political and linguistic strata. The pre-linguistic aspect presents the descriptive period in the language variety formation and includes writings of various genres issued from the pen of both non-linguists and scholars. The first dictionaries of Indian English fall into this category as well. The political aspect in the language variety description includes dictionaries on historical principles, teaching medium and multifarious textbooks. This period is characterized by the change of the attitude towards English. The mere linguistic aspects cover the investigation of all structure and system components applying auditory data on history, social issues and culture of the country. Our research shows that lexicographic aspects of Indian English genesis and English diffusion idiosyncrasy call upon further investigation.

Keywords: Global English paradigm, institutionalized varieties, Indian English, historical linguistics, pre-linguistic, political, linguistic study aspects.

УДК 821.111-1:7.045

Блинова І. А.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

**АЛЕГОРИЯ ЯК ЗАСІБ САТИРИЧНОГО ЗОБРАЖЕННЯ ДІЙСНОСТІ
В АНГЛОМОВНІЙ ХУДОЖНІЙ ПРОЗІ**

Стаття присвячена дослідженню своєрідності втілення алегорії як засобу сатиричного зображення дійсності в англomовному творі “Лохматий пес Тома Едісона” (“Tom Edison’s Shaggy Dog”) найвидатнішого англomовного письменника сучасної літератури Курта Воннегута. Алегорія керує засобами зображення в напрямку системи персонажів. Характерною рисою вживання алегорії є її поєднання з гротеском.

Ключові слова: алегорія, мовна гра, гротеск, сатира, художня проза.

Природно, що проблеми дослідження алегорії (філософські, психологічні і філологічні аспекти алегоричного мовлення; певні дискурси у вивченні алегорії; жанровий потенціал алегорії, стилетвірні інтенції алегорії, співвідношення символічного та алегоричного способів зображення у творах конкретної епохи; історія вивчення алегорії від античності до сучасності; структурні та функціональні